

ЖАН РАСИН
ФЕДРА
ТРАГЕДИЯ

Превод от френски: Пенчо Симов, 1974

chitanka.info

ПРЕДИСЛОВИЕ

Ето още една трагедия^[1], чийто сюжет е взет от Еврипид. Въпреки че за развитието на действието следвах по-различен път от този автор, аз не пропуснах да обогатя моята пиеса с всичко, което смятам за най-бляскаво в неговата. Дори да му дължих само представата за характера на Федра, бих могъл да кажа, че му дължа може би най-значителното, което съм създал за театъра. Никак не ме учудва, че този образ е имал тъй голям успех по времето на Еврипид, също и че бе така добре посрещнат в наши дни, защото притежава всички качества, които Аристотел изисква за героя на трагедията и които могат да внушат състрадание и ужас. И наистина Федра не е нито съвсем виновна, нито съвсем невинна, тя е въввлечена от своята съдба и от гнева на боговете в една противозаконна страст, от която сама първа се ужасява; тя полага всички усилия да я преодолее; тя предпочита да умре, отколкото да я сподели с някого; а когато бива принудена да я разкрие, говори за нея със смущение, от което се вижда, че нейното престъпление е по-скоро наказание от боговете, отколкото израз на собствената ѝ воля.

Аз дори се постарях да я направя по-малко омразна, отколкото е в трагедиите на античните автори, у които тя се решава сама да обвини Иполит. Прецених, че в клеветата има нещо прекалено должно и прекалено отвратително за устата на една принцеса, която при това изпитва благородни и добродетелни чувства. Тази низост ми се стори по-подходяща за една дойка, която би могла да има по-угоднически склонности и която прибягва до това лъжливо обвинение, за да спаси живота и честта на своята господарка. Федра я подпомага само защото е въвн от себе си от възбуда, а малко по-късно идва с намерение да оправдае невинността и да разкрие истината.

Иполит е обвинен, у Еврипид и у Сенека, че е осъществил насилие над втората си майка: „Vim corpus tulit.“^[2] А тук бива обвинен само в намерение да го извърши. Исках да спестя на Тезей заблуждение, което би могло да настрои зрителите против него.

Що се отнася до образа на Иполит, забелязах, че древните са упреждали Еврипид, загдето го е представил като философ, лишен от каквото и да било недостатък: поради това смъртта на този млад принц вдъхва много повече възмущение, отколкото съчувствие. Реших, че трябва да го изобразя с някаква слабост, поради която да е донякъде виновен пред баща си, без ни най-малко да му отнема великодушието, с което пощадява честта на Федра и се оставя да го накажат, без да я обвини. Слабост наричам любовта, която против волята си изпитва към Арикия — дъщеря и сестра на смъртни врагове на баща му.

Тази Арикия не е напълно измислена от мен. Вергилий споменава, че Иполит се оженил за нея и тя му родила син, след като Ескулап го възкресил. Срещал съм и у други автори^[3], че Иполит се оженил и отвел в Италия съпругата си — млада атинянка от знатно потекло, която се наричала Арикия и която дала името си на един малък италиански град.

Позовавам се на тези авторитети, защото твърде съвестно се стремях да спазвам преданието. Дори се съобразих с историята на Тезей така, както е предадена от Плутарх.

Именно у този историк открих, че предполагаемото слизване на Тезей в ада, откъдето искал да отвлече Прозерпина^[4], всъщност е било пътуване в Епир към извора на Ахерон, във владенията на един цар, чиято съпруга Пейритой^[5] искал да открадне. Царят задържал Тезей в плен, след като заповядал да убият Пейритой. Опитах се да запазя правдоподобността на историята, без да загубя украшенията, прибавени от преданието, които са извънредно поетични. Слухът за смъртта на Тезей, основан на това легендарно пътуване, дава повод на Федра да направи любовно признание, което става една от главните причини за нейното нещастие и което тя никога не би се осмелила да направи, ако би вярвала, че съпругът ѝ е жив.

Впрочем аз все още не смея да твърдя, че тази пиеса наистина е най-хубавата измежду моите трагедии. Оставям на читателите и на времето да установят истинската ѝ стойност. Мога да кажа само, че в никоя друга не съм изразявал добродетелта тъй ярко; в нея и най-дребните прегрешения са строго наказани: дори мисълта за извършване на престъплението се разглежда като самото престъпление; слабостите на любовта се смятат за истински слабости; страстите са изобразени само за да се покаже целия безпорядък, който

те причиняват; пороъкът е представен навсякъде с багри, благодарение на които се разпознава и възненавижда неговата уродливост. Това е истинската цел, която трябва да преследва всеки, който твори за публиката; и именно към това са се стремили преди всичко първите трагически поети. Техният театър е бил школа, в която добродетелта е преподавана не по-зле, отколкото в училищата на философите. Затова Аристотел е пожелал да даде правила за драматичната поема, а Сократ, най-мъдрият от философите, не се отказвал да посяга към трагедиите на Еврипид. Би било желателно и нашите произведения да бъдат тъй трайни изпълнени с полезни напътствия като създадените от тези поети. Може би това би било едно средство за помирение между трагедията и известен брой хора, прочути със своето благочестие и своите знания, които я осъдиха в последно време.^[6] Без съмнение те биха я преценявали по-благосклонно, ако авторите се стремят да дават повече поука, отколкото забава на зрителите, като следват в това отношение истинското призвание на трагедията.

[1] След „Тебаида“ и „Ифигения“ ↑

[2] Из трагедията „Федра“ от Сенека. ↑

[3] В анотирания превод на „Картини“ от Филострат. ↑

[4] Съпруга на Аид, владетел на подземното царство на мъртвите. ↑

[5] Цар на племето лапити, приятел на Тезей. ↑

[6] Никол в своя „Трактат върху комедията“ (1659 г.) и принц дьо Конти в съчинението си със същото заглавие (1675) поддържали, че театралните представления вредят на морала. ↑

лица

Тезей, син на Егей, цар на Атина

Федра, съпруга на Тезей, дъщеря на Минос и Пазифая

Иполит, син на Тезей и на Антиопа, царица на амазонките

Арикия, принцеса от царски род на Атина

Терамен, възпитател на Иполит

Енона, дейка и довереница на Федра

Исмена, довереница на Арикия

Панопа, жена от свитата на Федра

Стражи

Действието се развива в Трезена, град в Пелопонес.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА ПОЯВА

Иполит, Терамен

Иполит

Решението взех: ще тръгна, Терамене,
в Трезена вече ад животът е за мене,
тревогата до смърт сърцето ми гнети,
червя се, че стоя бездеен, виждаш ти.
Откакто от баща си нямам вест, измина
и повече дори от половин година,
а где се е укрил, до днеска аз не знам.

Терамен

Но мястото му как открили бихте сам?
Душата ви от смут понеже е обзета,
претърсих всичко край ония две морета,
обгърнали Коринт; Тезей подирих чак
където Ахерон^[1] се губи в тайнствен мрак,
до Тенарон^[2] успях накрая да отида,
Икарово море достигнах през Елида^[3].
Напразно всичко бе — кое ви убеди,
че бихте днес открил Тезееви следи?
И откъде да знам не иска ли баща ви
пътуването си във тайна да остави?
Догдето тръпнем в страх за славния герой,
не скрива ли от нас любов отново той,
догдето тук жена измамена остава...

Иполит

Пази от клевети Тезеевата слава.
Не би повтарял той младежки грехове,
не би се спирал, щом дългът го позове,
отдавна вкуси той във брака радост ведра

и никоя жена не застрашава Федра.
Ще следвам своя дълг, потегляйки на път,
и без това печал ми вдъхва тоя кът.

Терамен

Но откога така отбягвате местата,
обичани от вас най-много на земята?
Нали заради тях във час добър и лош
отбягнахте преди атинския разкош?
Кое докара тъй решителна промяна?

Иполит

Щастливо време бе. Но друго всичко стана,
откакто се яви с поличба не добра
на Пазифая^[4] и на Минос дъщеря.

Терамен

Разбирам: Федра тук със своята поява
синовното сърце горчиво наскърбява.
Опасна мащеха оказа се — нали
изгнание за вас веднага повели.
Ала забрави тя за своята омраза
и че това е тъй, с делата си доказа.
Пък и без друго днес не е опасна тя —
умираща жена, желаеща смъртта
е Федра — в тайна скръб загубила охота
за всичко на света, дори и за живота,
не вярвам срещу вас интриги да кове.

Иполит

Не е причина тя за тези страхове.
Прогонва ме отгук стремежът ми, не крия,
да бъда по-далеч сега от Арикия,
наследница на род с бунтовническа кръв^[5].

Терамен

И нея ли дори ще гоните със стръв?

Не е виновна тя за подлите кроежи
на братята си зли; и кой ще забележи
у нея злост — с какво така ви разгневи?

Иполит

Не бих побягнал аз, да беше гняв, уви!

Терамен

Нима сте под властта на други мощни сили?
Възможно ли е тъй да сте се променили?
Нали неуязвим и хладен, Иполит,
надмогнал любовта, живееше честит?
Или като Тезей пред чара на Венера
отстъпихте, макар че бяхте горд до вчера?
И както всички днес, по обичая стар,
навеждате глава пред нейния олтар?
Нима сте влюбен вий?

Иполит

Какъв въпрос от тебе!

Пред твоите очи отраснал съм от бебе,
нима очакваш ти, че отговор ще дам
и ще призная тъй докрая своя срам?
На амазонка син съм аз — упорство яко
получил съм във дар със майчиното мляко.
От гордия си нрав се възхищавах сам,
когато възмъжах; а пък със такт голям
ме следваше навред предаността ти мила,
разказваше ми ти за бащината сила
и знаеш: всеки път добивах аз крила
от бляскавия низ Тезееви дела;^[6]
възторгвах се, че той без страх от люта рана
за всички смъртни бил Алкидова^[7] отмяна,
победните борби научих наизуст:
със хидри, с Керкион, Синид, Скирон, Прокруст,
узнах, че той сразил гиганта в Епидавър
и виждах Крит залят с кръвта на Минотавър.

Но не тъй славен низ щом ти ми спомена —
че дума той е дал на не една жена,
че грабнал с Пейритой спартанката Елена,
че Перибея в плач оставил наскърбена
и толкова жени успял да покори,
че имената им забравил е дори:
разплаканата край скалите Ариадна
и Федра — със съдба от всички най-отрадна,
тогава съжалих, че просто няма как
да премълчиш това; за славния юнак
ще помня, че е бил непобедим във бой, но
охотно бих мълчал за всичко недостойно...
Ала любовна страст се падна и на мен!
От боговете бях жестоко унизен!
И упрек по-голям сега на мен се пада,
защото нямам аз заслуги към Елада,
чудовища не съм сразил и затова
не съм като Тезей с особени права!
А щом и моят ред дойде в любов да пламна,
на Арикия как попаднах? Страст измамна
от пътя ме отби; като посред мъгли,
забравих аз каква преграда ни дели.
Баща ми е решил, че братята й няма
да имат племенник; със строгост най-голяма
държи заповедта да спазваме добре,
така че тоя род със нея да умре —
с Тезей за опекун, до смърт да не дочака
светлика, засиял в огньовете на брака.
Нима срещу Тезей да се опълча сам
и пример за съвсем потъпкан дълг да дам?
В безумна обич щом се впусне младостта ми...

Терамен

За обич щом е реч и разумът се мами.
Очите ви Тезей да върже би желал,
а подтик чрез това да гледате е дал;
от безпределен гняв към своя враг обзет е,

а дава му така спасение в ръцете.
Ала защо така ви плаши любовта?
Отдайте ѝ се, щом от все сърце е тя!
На принципа суров докрай ли ще държите?
Не водят към позор на Херкулес следите!
Кого не е могла Венера да смути?
Гневите се, че тя нанася ви щети,
но где ли бихте бил, ако не бе надвила
и Антиопа тя с голямата си сила?
И с хубави слова, речта е само реч.
Признайте, виждам аз, макар и отдалеч,
промяна: няма кой квадрига да подкара
покрай брега в галоп, с вълните в надпревара,
или пък на Нептун изкуството подел,
най-буйните коне да язди, горд и смел;
горите не ехтят от гласовете наши,
в очите ви една потайна скръб ме плаши.
Разбрах: пламтите в страст, внимавайте добре,
за да не може друг това да разбере.
Нима със своя чар надви ви Арикия?

Иполит

Отивам, Терамен, баща си да откроя.

Терамен

На Федра може би със няколко слова
ще кажете...

Иполит

О, да, предай ѝ ти това.
Дългът изисква тъй... Ала какви неволи
Енона мъчат днес? Едва върви... Защо ли?

[1] Според митологията Ахерон тече в царството на мъртвите; така се нарича една река в Епир. ↑

[2] Нос в най-южната част на Пелопонеския полуостров. ↑

[3] Западната част на Пелопонес. ↑

[4] Пазифая, дъщеря на бога на слънцето Хелиос, се оженила за критския цар Минос. ↑

[5] Родът на Палант, брат на Егей. Когато Егей обявил сина си Тезей за наследник на атинското царство, синовете на Палант се разбунтували срещу него, но Тезей ги избил, а на сестра им Арикия забранил да се омъжва. ↑

[6] Като говори за делата на баща си, Иполит споменава хидрите, Керкион, Синид, Скирон, Прокруст, гиганта в Епидавър и Минотавър — чудовища, разбойници и злостни гиганти, унищожени от Тезей; героинята на древногръцкия епос красавицата Елена също била похитена през младините си от него, а Федрината сестра Ариадна отвлякъл и после изоставил на остров Наксос, докато спяла. ↑

[7] Алкид наричали Херкулес. ↑

ВТОРА ПОЯВА

Иполит, Терамен, Енона

Енона

С тъгата ми коя тъга ще се сравни?
Царицата съвсем отпадна тия дни.
Напразно бдя безспир със обич всеотдайна —
угасва тя от скръб, която пази в тайна.
Духът ѝ е обзет от безпокойство зло,
не стихва то дори и в нейното легло:
потърсва светлина или самотност иска,
отпраща даже мен — от близките най-близка
Тя иде...

Иполит

Най-добре оттук да си вървя,
омразното лице търпяла би едва.

ТРЕТА ПОЯВА

Федра, Енона

Федра

Енона, скъпа, спри, да не вървим нататък,
и сетна сила аз изгубих без остатък.
От дневна светлина очите ме болят,
краката ми тежат като след дълъг път...
Уви!

(Тя сяда.)

Енона

О, богове, не свършва ли скръбта ни?

Федра

Защо ми са сега воалите отбрани?
Коя ръка и днес напразно нагласи
и гънките по тях, и моите коси?
Във всичко има скръб, и то за мен предимно!

Енона

Желанията ви изключват се взаимно.
Лишихте се сама от накита любим,
повикахте ни пак, за да ви украсим...
Припомняйки си дни на ведрина в душата,
поискахте сама да блесне светлината,
а щом проблесна тя, затваряте очи
и бягате от тъй желаните лъчи!

Федра

Сияен праотец на скръбен род, комуто
и аз принадлежа чрез името прочуто,

навярно се червиш за мене в тоя час,
но, Слънце, сетен път към теб поглеждам аз.

Енона

Не стихна ли това желание зловещо?
Със вашия живот не ви ли свързва нещо,
та искате смъртта, и бързате дори?

Федра

Защо не съм сега край тихите гори?
Кога ще видя пак прекрасната квадрига
със буйния си бяг в простора прах да вдига?

Енона

Какво?

Федра

Безумна аз! Къде съм? Как можах
мечтите си на глас да изрека без страх?
Нима обезумях? Съдба немилостива!
Червенина от срам лицето ми покрива,
че ти разкрих каква е моята тъга,
че сълзите личат в очите ми сега.

Енона

Че криехте от мен, срамувайте се вие.
Та двойна е скръбта, ако човек я крие.
А грижите ни все отблъсвате — нима
наистина смъртта желаете сама?
Какво ви спира тъй — в средата на живота?
Отгде се взе у вас към ранна смърт охота?
Трикратно потъмня това небе, откак
сте будна и безспир оставате на крак;
трикратно блесна то, от изгрев засияло,
откак сте без храна, с изнемощяло тяло.
Но кой ви позволи, та дръзвате така
върху самата вас да вдигате ръка?

Живота ви е дар свещен от боговете,
със порив към смъртта така не ги гневете,
потъпквате дълга към своя царствен мъж,
а вашите деца ще станат изведнъж
сираци и пред тях предимство ще спечели
синът на чужденка от вражески предели!
Помнете, той е враг на целия ви род,
на амазонка син! И своя произход
сам Иполит...

Федра

Уви!

Енона

Нима непоносим е...

Федра

Не знаеш ли какво е неговото име!

Енона

Разбирам тоя гняв, дори се радвам аз,
че името му най-омразно е за вас.
Живейте, щом е тъй със чувства упорити
живейте — да не би потомъкът на скити^[1]
над вашите деца властта си да простре,
измествайки без свян потомство на царе.
Не бива нито миг това да се отлага —
върнете смелостта в гърдите си веднага,
догдето пламъкът на дните ви гори,
че късно би било след часове дори.

Федра

От тежката вина смъртта ще ме избави.

Енона

Та има ли какво да мъчи съвестта ви?
Какво разкъсва тъй сърцето ви със стръв?

Ръцете ви не са опръскани от кръв.

Федра

Ръцете — да, но аз измъчвам се, загдето не бих могла това да кажа за сърцето.

Енона

Какъв проект, до днес от никого нечут, сърцето ви така е хвърлил в страшен смут?

Федра

Достатъчно разкрих, да питаш не желая,
Нали избрах смъртта, за да мълча докрая.

Енона

Ако умрете тъй, в предсмъртния ви час
до вашето легло не бих стояла аз;
макар че към смъртта отивате припряно,
при мъртвите души от вас ще съм по-рано:
пътеки не една отвеждат там — без страх
пред вас ще избира най-късата от тях.
Жестока! Верността ми тъй ли оценихте?
Аз първа ви поех, когато се родихте!
Напуснах зарад вас деца и роден кът,
отплащате ми зле за всичко тоя път...

Федра

Дори да споделя с теб истината цяла,
без полза би било — от ужас би примряла.

Енона

От ужас ли? Но той би бил по-лек, сравнен
с това — да гледам как умираме пред мен.

Федра

Позорно е това признание, така че
след него пак ще мра — посрамена обаче.

Енона

От плач заради вас загубих аз покой,
в краката ви лежа — над сълзите безброй
смилете се: от зли догадки ме спасете.

Федра

Щом искаш тъй, стани.

Енона

Готова съм, кажете.

Федра

Небе! С какви слова това да изрека!

Енона

Обидно е от мен да криете така!

Федра

Жесток Венерин гняв^[2]! Поличба наша стара!
До гибел любовта и майка ми докара!

Енона

Да премълчим това ще бъде по-добре,
та споменът зловец в забрава да умре.

Федра

А от каква любов, сестрице Ариадна,
намери на брега смъртта си безпощадна?

Енона

Какво ви е? Защо безименна тъга
срещу рода ви цял настройва ви сега?

Федра

Венера повели със своята присъда
в нещастния ни род последна аз да бъда.

Енона
Обичате?

Федра
Откак се влюбих, залинях.

Енона
В кого?

Федра
Ще чуеш най-ужасен, тежък грях.
Обичам... Тръпна аз... Каква съдба безславна!
Обичам...

Енона
Кой?

Федра
Добре познаваш го отдавна —
на амазонка син, от мен преследван бе...

Енона
Как, Иполит?

Федра
Сама го каза.

Енона
О, небе!
Кръвта ми сякаш спря в застиналите жили!
Престъпна крачка! Срам! Да бяхме отменили
пътуването си към тоя бряг проклет!
Но можех ли да знам, та да ви дам съвет?

Федра
От по-далечен миг скръбта ми се протака.

С Егеевия син едва ме свърза брака
и мислех, че за мен ще има жребий благ,
когато аз видях в Атина своя враг:
почервенях, след миг бледнеех във замяна,
веднага странен смут в душата ми настана;
като че ослепях и онемях дори.
Усещах студ и зной в плътта ми да гори;
разбрах, че съм във плен на страшната Венера —
нали рода ни тя преследва не от вчера.
Да умилюстивя гнева й тъй голям
със почести реших; за нея вдигнах храм
и жертви час по час изпращах пред олтара,
надявах се, че щом обредът се повтаря,
от гибелната страст спасена бих била.
Напразно палех аз свещените масла!
Богинята дори зовейки, и тогава
усещах него как духът ми обожава,
съзирах Иполит и пред олтара чак
и всяка жертва бе на любовта ми знак...
Отбягвах го навред. Мъчение сурово!
В баща му аз открих чертите му отново...
Срещу самата мен въставайки безспир,
да бъда негов враг опитах най-подир:
за да го заточа, поех омразна роля,
на мащеха злъчта изрекох по неволя,
изгнанието му изисках аз и щом
го отстраних далеч от бащиния дом,
отдъхнах си за миг от гибелното бреме,
но кратко бе това почти спокойно време,
когато криех аз дълбоко в мен скръбта
и вяроност към Тезей показвах пред света.
Напразно! От съдба жестока бях сразена!
Доведе ме Тезей със себе си в Трезена
и пак видях врага, изпратен надалеч:
в ранената ми гръд се впи отново меч.
Не беше вече страст, която в мен съм скрила:
Венера връхлетя със цялата си сила

и нейна плячка бях; сама се ужасих:
защо ми бе живот сред тоя пламък лих?
Поисках да умра, Енона, разбери ме,
за да спася поне почтеното си име,
ала не издържах пред твоя плач докрай
и всичко ти признах; едно те моля, знай:
смъртта ми идва — тя за мен ще е по-лека,
ако се въздържиш от упреци, и нека
сама да съм сега; не стопляй в мене ти
остатък от живот, готов да отлети.

[1] Съгласно преданието амазонките живеели в Скития. ↑

[2] Хелиопс, бащата на Пазифая, видял любовната среща между Венера и Арей и издал тяхната тайна на Венериния съпруг Хефест. Затова богинята на любовта си отмъщавала на целия му род. ↑

ЧЕТВЪРТА ПОЯВА

Федра, Енона, Панопа

Панопа

Не бих желала аз да нося вест такава,
госпожо, но, уви, дългът ме задължава.
Смъртта отне от вас съпруга ви — герой,
навред лети вестта, че е загинал той.

Енона

Какво говориш ти?

Панопа

Царицата догдето
напразно за Тезей измолваше небето,
в пристанището днес галера е дошла,
та Иполит узнал за новината зла.

Федра

Небе!

Панопа

А за властта в Атина почва свада:
на вашето дете според едни се пада,
а други вдигат глас срещу закона стар —
на чужденката те сина тъкмят за цар.
И казват, че дори сред тая залисия
злодеи ще качат на трона Арикия.
Побързах начаса да ви предупредя.
Готов е Иполит да тръгва от града
и щом се появи сред хаоса безмерен,
без мъка би повел народа лековерен.

Енона

Достатъчно. Вестта царицата узна,
Панопа, а сега й трябва тишина.

ПЕТА ПОЯВА

Федра, Енона

Енона

Разбрах, че няма кой от смърт да ви откаже
и мислех в гибелта да ви последвам даже,
да ви разубедя не знаех вече как,
но новата злина променя всичко пак.
На сана ви сега скръбта не отговаря —
извикана сте днес на мястото на царя.
Помнете своя син във тоя миг суров:
без вас ще бъде роб, а с вас — владетел нов.
В бедата от кого да търси той опора?
Да го крепи нима ще се намери втора?
Ще е неутешим и с плач ще убеди
във вашата вина деди и прадеди.
Живейте! Отсега за укор място няма
във вашата любов; вината ви голяма
отпадна, щом Тезей умря и прекрати
съюза, който тъй жестоко ви гнети.
Не трябва Иполит от днеска да ви плаши,
сама сте господар на всички чувства ваши.
В омразата ви той ако е убеден,
навярно срещу вас ще тръгне тоя ден:
че враг не сте му, той ще трябва да узнае,
в Трезена той е цар и нека пак така е,
но за сина ви днес да потвърди права
над селището, що Минерва основа.
Един и същи враг крои да ви ограбва:
да вземете превес над Арикия трябва.

Федра

Добре! Съвета твой приемам, но, уви,

не стига само той, за да ме съживи.
Дългът към моя син във тежката минута
ме води, но духът ми още в мрак се лута.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА ПОЯВА

Арикия, Исмена

Арикия

Да се сбогува с мен поискал Иполит?
Да поговори с мен дори би бил честит?
Исмена, повтори, да чуя пак вестта ти!

Исмена

Тезеевата смърт и други ще ви прати!
Ще проявят към вас огромен интерес
мнозина, що Тезей далеч държа до днес.
На своята съдба сте вече господарка
и цяла Гърция в краката ви се мярка.

Арикия

Исмена, да не е вестта ти празен слух?
На робството ми — край! Кажи, добре ли чух?

Исмена

Нима вестител друг ще трябва да ви пратя?
Последвал е Тезей убитите ви братя.

Арикия

За неговата смърт узна ли нещо ти?

Исмена

Разказват чудеса. Решил да похити
пак някаква жена красива, при което
неверния съпруг погълнало морето.
Говори се дори, че със другаря свой
в самия ад успял да се промъкне той
и толкова далеч насочил стъпки смели,

че сенките със жив човек са се видели,
ала научил там, сред тъжен мрак и хлад,
че в ада няма път за връщане назад.

Арикия

Да вярвам ли, че жив човек е влязъл в ада?
На мъртвите нали единствено се пада
да минат тоя път, навяващ грозен страх?

Исмена

Съмнявате се, че умря Тезей, разбрах.
Но тая новина се знае из Атина,
в Трезена Иполит за цар тъкмят мнозина,
а Федра се бои от участ недобра
за своя син и куп приятели събра.

Арикия

И вярваш, че за мен у Иполит ще има
съчувствие, че той скръбта ми несравнима
със нещо ще смекчи?

Исмена

Разбира се, че да.

Арикия

Но с недостъпен нрав прочут е той в града,
защо допускаш ти, че ще ласкае мене —
нали към пола наш надменен и студен е?
Сама видя, че той през всички тия дни
навсякъде от нас старателно страни.

Исмена

За гордостта му чух и аз легенда цяла,
обаче Иполит отблизо съм видяла...
Очаквах тоя нрав пред мен да проличи
и затова добре го проследих с очи.
И тъй, студенина не забелязах в него —

като погледна вас, смущение обзе го,
опита след това да гледа настрани,
но поглед не можа от вас да отклони;
че се е влюбил той не би признал тогава,
ала не спря с очи това да потвърждава.

Арикия

Зарадва ме — нима пред теб ще отрека?
Но всъщност може би съвсем не е така!
Познаваш ме добре; ще вярваш ли, кажи ми,
че аз след не една беди неизмерими,
измъчвана безспир от жребий най-суров,
ще трябва най-подир да страдам от любов?
Наследница на цар — потомък на Земята^[1],
едничка оцелях след кървава разплата:
шестима братя аз загубих изведнъж
в разцвет на младостта; в рода ни всеки мъж
с желязо бе сразен върху пръстта — във нея
кръвта си с горест вля родът на Ерехтея.
А знаеш след това, че бе провъзгласен
закона — никой грък да не избира мен!
Боят се да не би сестрата да разпали
във пламъци праха на братята заспали,
Ала безвредна бе за мен суровостта
на победителя, загрижен за властта.
Спомни си — любовта за мен бе нежелана;
помогна ми Тезей спокойна да остана,
сред толкова мъже не виждах ни един,
догдето не съзрях Тезеевия син.
Че хубостта видях, да ме виниш не бива.
Обичам в него аз и външността красива,
природен дар е тя, приятен, щем не щем,
макар че Иполит презира го съвсем,
но повече ценя душата му, защото
прилича на Тезей единствено с доброто,
признавам, затова го смятам за герой,
че в плен на любовта не е попадал той.

Не значи нищо, че Тезей обикнал Федра:
на пламенен копнеж душата му е щедра,
защо ми е обет на други обещан,
не отговаря туй на гордия ми блян.
Ала да взема връх над воля упорита,
та равнодушна гръд копнежи да изпита
и покорен, мъжът да бъде удивен,
бунтувайки се, пак да люби своя плен...
Това за мен стои над външността красива.
Навярно Херкулес по-лесно се надвива
и щом като е бил надвиван дважд и трижд,
по-малка е честта, ако го покориш...
Увлякох се, уви, далеч, Исмена мила!
Очаква ме отпор със преголяма сила,
така че може би наблизко е деня
да ме рани това, което днес ценя.
Любов у Иполит! С какво ли да надвия
такава хладина...

Исмена

Пристига той самия
при вас.

[1] Споменатият по-долу Ерехтей, митичен цар на Атина, бил син на Гея — богинята на земята. ↑

ВТОРА ПОЯВА

Иполит, Арикия, Исмена

Иполит

Преди на път да тръгна, бих желал
да поговоря за житейския ви дял.
Баща ми е умрял. Тревожих се отдавна,
че бави се. За мен причината бе явна:
предвиждах, че смъртта едничка би могла
да го държи далеч от бляскави дела.
Попадна под властта на гибелната парка
Алкидовият пръв другар със слава ярка...
Омразен бе за вас, но въпреки това
приемате, нали, добрите ми слова?
Покрай скръбта една утеха ми остана:
да ви освободя от тежката възбрана.
Да трогне може тя дори сърце от лед —
съдбата ви от вас зависи занапред.
Да знаете, че тук, във моята Трезена,
по родство със Питей^[1] от мене наследена,
която ме призна за цар от тоя ден,
свободна сте — дори и повече от мен.

Арикия

Задръжете щедростта нечакана, която
ме притесни с това дарение богато;
неволно връща то сърцето ми натам,
отгдето занапред го отървахте сам.

Иполит

Атина търси цар в смущение голямо.
Сина на Федра, мен и вас посочват само.

Арикия
И мен ли?

Иполит

Да. Преди е имало закон,
по който нямам аз права над тоя трон,
защото чужденка е майка ми. Да беше
със брат ми тоя спор, тогава лесно щеше
да се намери път за моите права,
макар че стар закон е пречка за това.
Но моят устрем спря пред другата преграда:
отстъпвам онова, което ви се пада,
на тоя трон били са вашите деди —
синът на Гея тях желал да утвърди,
но променил Тезей предишната картина.
Баща ми укрепил и разширил Атина
и ясно е защо се утвърдил, нали,
а братята ви в миг забравени били.
Обръща се към вас сега Атина славна:
достатъчно борби измъчват я отдавна,
роднинската ви кръв достатъчно се ля
над източника свой — атинските поля.
Трезена слуша мен. А Крит осигурява
за Федриния син богатство и държава.
Атина чака вас. Сега отивам там,
поддръжка и от мен да предоставя вам.

Арикия

Замайващо за мен словата ви звучаха,
не е ли сън това? Дали с надежда плаха
да вярвам, че не спя? И кой ли, кой ли бог
ви кара да не сте към мене много строг!
Разбрах защо навред почитат ви мнозина!
Но действителността похвалите надмина!
Отказвате се сам от своите права!
Не беше ли съвсем достатъчно това,
че неприязънта към мен надвихте вие

и без омраза...

Иполит

Аз да съм ви мразил? Крие
гръдта ми гордост, да, но мисли ли светът,
че съм роден от звяр или че съм без плът?
Коя омраза зла, коя ли земна сила,
като погледне вас, не би се в миг смекчила?
Нима бих устоял пред тоя чар голям?

Арикия

Какво говорите!

Иполит

Увлякох се и сам
издадох аз това, което беше тайна,
но виждам, че умът е под властта омайна
на неотменна страст; затуй ще продължа,
не бих желал сега да изрека лъжа:
един окаян княз пред вас застава тука,
за гордите души ще бъде той поука.
Аз, който вдигнах бунт срещу гнета жесток
на любовта и бях за доста дълъг срок
свидетел на безброй крушения и вече
си мислех, че докрай ще гледам отдалече
към бурните вълни, намирам се сега
и аз сред ураган, не виждайки брега!
Единствен миг надви плътта непредпазлива,
зависима е днес душата горделива.
Шест месеца откак се скитам по света
със острата стрела, забита във гръдта.
Когато съм със вас, побягвам, но тогава,
като остана сам, ликът ви се явява
и в гъстите гори съзирам него пак,
денят с безброй лъчи, нощта със своя мрак
чертаят го пред мен; каквото и да прави,
остава Иполит заробен под властта ви.

Като че се въртя из омагьосан кръг,
изгубих интерес дори към своя лък,
към копие и щит, към колесница бърза
и сякаш някой бог ръцете ми завърза,
охота към езда напълно ми отне,
забравиха гласа ми моите коне,
въздишам само все из гъстите дъбрави...
Но може би на вас съвсем не ви се нрави
подобен разказ груб... А как да побереш
във изрази добри такъв дълбок копнеж!
Но двойно ценен дар предлагам — ще повторя:
същински чужд език в момента ви говоря,
о, не отблъсквайте нестройните слова —
единствено за вас изрекъл бих това.

[1] Дъщерята на трезенския цар Питей се омъжила за Егей и
родила Тезей. ↑

ТРЕТА ПОЯВА

Иполит, Арикия, Терамен, Исмена

Терамен

Царицата след мен пристига. Тя желае да види вас.

Иполит

Нима!

Терамен

Съвсем не знам каква е целта на Федра. Знам единствено вестта, че да говори с вас е пожелала тя.

Иполит

Със Федра за какво ли ще говорим ние?

Арикия

Каквото и да е, и тайна цел да крие, не може Иполит да ѝ обърне гръб. Съчувствие дължим на тежката ѝ скръб.

Иполит

Добре. Ала на път ще тръгна и не зная дали съм оскърбил със чувствата си тая, която аз ценя над всичко. Бих приел...

Арикия

Вървете, княже, с чест към благородна цел и моите права в Атина възвърнете. Приемам ги от вас. Но виждат боговете: макар че чест е там да бъдеш господар,

за мен това не е най-скъпият ви дар.

ЧЕТВЪРТА ПОЯВА

Иполит, Терамен

Иполит

За тръгване нали готови сме? Но ето
царицата. Върви и дай сигнал; догдето
я срещна, провери храна, платна, весла
и да ме отървеш от срещата, ела.

ПЕТА ПОЯВА

Федра, Иполит, Енона

Федра (към Енона, в дъното на театъра)
Като че огън в мен наместо кръв потече.
Видях го и защо съм тук забравих вече.

Енона
Невръстния си син помнете в тоя час.

Федра
Говори се, че тук ще се лишим от вас,
че тръгвате на път. Съчувствам на скръбта ви...
И аз скърбя: Тезей и мене в плач остави.
Синът ми от баща си вече е лишен,
а ще остане той наскоро и без мен.
Грозят го врагове, а още няма сила —
единствено от вас получил би закрила.
Но моя собствен гняв дали не заглуши
плача на туй дете във вашите уши?
Боя се, че това възмездие, което
сте готвили за мен, ще сполети детето.

Иполит
Такава низост зла не е по моя нрав.

Федра
Признавам, че дори ще сте напълно прав
да чувствате към мен единствено омраза,
сърцето ми към вас добро не се показва,
не знаете какво е криело от вас.
Не можех близостта ви да понасям аз,
преследвах ви навред, като от бяс обзета,

и даже пожелах да ни делят морета,
издадох и такъв закон в гнева си лих:
да назовават вас пред мене забраних.
Ако се пада злост за всяка злост такава,
омразата ако омраза ви внушава,
то аз в света съм най-окаяна жена
и редно е на мен да сторите злина.

Иполит

Ако се случи мъж с деца от две съпруги,
за всяка майка враг ще са децата други
поради мисълта, че застрашават те
свещените права на нейното дете.
На ваше място тъй и друга ще си каже
и повече от вас ще ме преследва даже.

Федра

Ще смея да твърдя, че другояче бе
разпоредило с мен жестокото небе!
Съвсем различен смут ме мъчеше сурово!

Иполит

Излишно е сега да страдате отново:
а може би Тезей е жив? Не знам дали
небето няма днес над нас да се смили.
Закриля го Нептун: с подкрепа като тая
баща ми всеки враг би победил накрая.

Федра

Не се достига дважд до тия брегове,
дори и божество Тезей да призове,
към нас за жалост пак не би направил крачка,
до днеска Ахерон не е изпускар плячка...
Ала не е умрял — във вас живее той
и сякаш виждам пак пред мен съпруга свой,
говоря му, с любов го... Ах, простете вие,
безумната ми страст успя да ме надвие.

Иполит

Това е любовта; разбирам ви, уви!
Умря Тезей, но жив пред вас се появи,
защото любовта ви го е призовала.

Федра

Така е, княже, аз в любов изгарям цяла.
Обичам го — но не какъвто слезе той
във ада — закопнял за прелести безброй,
готов да безчести Плутоновото ложе,
а верен, горд, дори надменен — който може
да сдържа порив млад, с черти, каквито аз
ще дам на божество, с каквито виждам вас.
Със вашите очи ме гледаше сърцато
и тоя девствен свян го кичеше, когато
се появи във Крит, от пламенност обзет,
достоеен начаса да стане царски зет.
Защо не бяхте там? В оная суматоха
защо без Иполит героите дойдоха?
Навярно твърде млад сте бил... Да би могло,
и вие да сте с тях! Чудовището зло
би паднало от вас: подземията гнили
на Лабиринта чер не биха го спасили.
И щяхте вместо щит пред участ недобра
да имате конец от моята сестра.^[1]
Но не: сестра си щях да изпреваря, зная,
че първа бих дошла до мисъл като тая.
Чрез мене бихте бил изведен на простор
от безизходния за други коридор.
Над крачките ви щях да бдя с такава сила!
На тънкия конец не бих се доверила,
а бих дошла и аз сред гибелния мрак,
за да вървя напред пред вас до края чак
и Федра би могла с мъжа, когото люби,
или да се спаси, или да се погуби.

Иполит

Спомнете си: макар да е далеч оттук,
Тезей е мой баща — и също — ваш съпруг!

Федра

С какво заслужих аз напомняне такова?
Нима не съм била достатъчно сурова?

Иполит

Простете ми, със срам признавам своя грях,
невинната ви реч напразно подозрях
и в бъдеще пред вас не мога да остана —
ще ида...

Федра

Ах, жесток, отлично бях разбрана!
Достатъчно разкрих, макар и не докрай,
Добре, тогава чуй и Федра опознай!
Обичам. Не мисли, че аз самата мога
да одобря това. Изпълнена с тревога,
когато тая страст ума ми помрачи,
бунтувах се, назад извърщайки очи;
под удара на мъст небесна се намирам
и повече от теб самата се презирам.
Кълна се, че е тъй — във тия богове,
чиято помощ все сърцето ми зове,
ала печелят те сега жестока слава,
че в слабата жена разпалват жар такава.
Но припомни си сам: какво не предприех!
И бягството ми щом завърши с неуспех,
прокудих те, но туй без полза се оказа.
За да ти устоя, разпалвах в теб омраза.
Какво постигнах тъй? Намрази ме, нали?
Но моята любов това не намали!
Изпаднал във беда, получи чар в добавка.
Топях се в огън, в плач... Това не бе прищявка,
а страшна мъка — виж, съня ми тя отне,

но ти не спираш взор на мен за миг поне...
Ами дори това признание — и то е
изречено против желанието мое:
треперя да спася от гибелна съдба
сина си — за това дойдох при теб с молба,
не исках друго аз... Но чувството голямо
накара ме за теб да ти говоря само!
Сега да отмъстиш ще трябва — победи
престъпната любов, достоен син бъди!
Светът е застрашен от хидри с нрави груби —
вдовица на Тезей посмя да те залюби!
Убивай тая твар, не чакай миг дори —
сърцето ми е тук — побързай, удари!
От бързане дълга да изплатя веднага,
усещам как към мен ръката ти посяга...
Но недостойна ти ме смяташ може би
и меча затова в гърдта ми не заби
или не си мърсиш ръцете с кръв презряна —
тогава своя меч поне ми дай в замяна.
Подай го!

Енона

 Богове! От стъпки чу се звук.
Не биваше това да види никой друг.
Елате, да вървим, позора избегнете.

[1] Ариадна дала на Тезей кълбо конци, за да не се заблуди в Лабиринта, където търсел Минотавър. Тезей размотавал кълбото, а после лесно излязъл, вървейки по размотания конец. ↑

ШЕСТА ПОЯВА

Иполит, Терамен

Терамен

Като че Федра бе една от тия двете?...
Защо сте под властта на някаква печал?
Без меч сте и смутен — съвсем сте пребледнял!

Иполит

Да бягаме оттук. Жестока изненада!
Какъв ужасен дял на мен сега се пада!
От Федра... Ала не! Ще бъде най-добре
това, което знам, в забрава да умре!

Терамен

Ако решите тъй, да тръгнем сме готови,
Но от Атина днес дойдоха вести нови.
Гласувал всеки род по древен обичай;
за Федра гласове отдали те накрай,

Иполит

За Федра!

Терамен

Вече тя била уведомена
от пратеник, дошъл нарочно във Трезена.
Синът ѝ става цар.

Иполит

Небе! Навярно тя
се награждава тъй за добродетелта...

Терамен

В града се носи слух, че се спасил баща ви,
че го видял в Епир един човек разправи,
но че го няма там, се уверих съвсем...

Иполит

Във всичко да се взрем, пред нищо да не спрем.
Отгде е тоя слух ще видим; чак тогава —
вниманието ни ако не заслужава,
ще тръгнем; и без страх ще действаме така,
че скиптър да дадем в достойната ръка.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА ПОЯВА

Федра, Енона

Федра

Защо не отреди на други тази слава?
Не исках поглед чужд да ме съзре такава.
Какво ще промениш от жребия ми лих?
Напротив, скрий ме ти. Премного се открих,
стаеното у мен изрекох като в треска,
до тайната си друг човек допуснах днеска.
Видя ли само как ме слушаше? Небе!
Догдето ме разбра, съвсем безчувствен бе.
Да бяга бе готов и двойно ме засрами,
като се изчерви към края на речта ми!
А ти защо ме спря? Той как се прояви,
когато с меча му замахнах аз? Уви,
не трепна ли поне? От мен не го ли дръпна?
Като го грабнах аз, ръката му потръпна:
за него тоя меч ще бъде осквернен,
понеже бе за миг докоснат и от мен.

Енона

Сърцето ви е в плен на болката си стара:
наместо да гаси, разпалва пак пожара.
Спомнете си, че сте на Минос дъщеря,
достойна е за вас утеха по-добра —
понеже Иполит от любовта ви бяга,
в ръцете си властта поемайте веднага!

Федра

Властта? Та как страна ще управлявам аз,
когато нямам власт над своя собствен бяс?
Когато той над мен царува — погледни го!

Когато ми тежи непоносимо иго!
Загивам!

Енона

Бягайте!

Федра

Далеч от него? Не!

Енона

Изгнание нали преди ви го отне?

Федра

Сега е друго: той страстта ми вече знае,
за неговия свян откритие това е.
Откакто му признах, не е като преди —
надеждата у мен почти се възроди.
Нали самата ти, с усилия огромни,
за моя чар съвсем навреме ми напомни;
умирах, но от теб получих пак крила:
повярвах, че любов да вдъхна бих могла.

Енона

Приела бих от вас присъда най-сурова —
за да ви отърва, на всичко бях готова.
Но как не ви тежи обидата! Нима
не виждате, че той да ви презре посмя?
Какъв бездушен бе, когато, онемяла,
в краката му почти се олюляхте цяла...
Какъв противен бе безстрастният му лик!
Със моите очи да бяхте в оня миг!

Федра

Не бива гордостта пристрастна да те прави;
спомни си — Иполит е расъл сред дъбрави
и там е придобил без друго нрав суров,
а днес за първи път дочува за любов:

навярно замълча от изненада само,
защо да го виним в бездушие голямо?

Енона

Та майка му от род на варвари била!

Федра

Но да обикне тя горещо е могла.

Енона

Към пола ни таи омраза упорита.

Федра

Тъй друга няма той пред мен да предпочита,
Изобщо разбери: разумният съвет
от мене няма днес да е добре приет,
Наместо да ме спреш, Енона, помогни ми:
студените души не са непобедими,
за любовта е глух, но иска може би
в Атина да е цар над хиляди съдби,
приготвил е за път галерите си, зная —
видях ги със платна разпънати докрая.
С честолюбивия младеж поговори,
Енона, обещавай короната дори,
за себе си едно ще отстоявам смело —
да я положа аз над неговото чело.
Ще му я дам — на мен не ми е нужна тя,
а той пък моя син ще готви за властта
и място на баща ще може да заеме,
когато свикне с нас подир известно време.
Каквото искаш ти кажи за тая цел —
от теб, а не от мен, словата би приел,
моли, въздишай, с плач му опиши картина
на моята печал, кажи, че ще загина!
На теб разчитам, знай, че чакам в смут голям:
като се върнеш ти, съдбата си ще знам.

ВТОРА ПОЯВА

Федра

Федра

О, гледай моя срам, богиньо, без пощада,
Венеро, мислиш ли, че Федра малко страда?
До крайния предел изля жестокостта
и всеки удар твой улучи във целта.
Но щом и след това жадуваш нова слава,
помни, че срещу теб един човек въстава,
нападай него, виж, че ни веднъж поне
не пада Иполит пред теб на колене,
запушвайки уши за славното ти име;
богиньо, накажи злодея, отмъсти ме —
да ме обикне... Ах, Енона, пак си тук!
Не иска ли за мен да чуе нито звук?

ТРЕТА ПОЯВА

Федра, Енона

Енона

Сърцето ви това ще трябва да забрави,
спомнете си дълга, съпружеските нрави:
невярна е вестта, Тезей не е убит
Тезей пристига тук, при вас и Иполит.
Видях събран народ — възторга си споделя...
Запътила се бях по вашата повеля,
когато изведнъж отекна вик щастлив...

Федра

Енона, стига, чух: съпругът ми е жив,
а аз го опетних; не трябва да се знаят
подробности безброй — за мен това е краят.

Енона

Какво?

Федра

Предвиждах аз завършека, но ти
готовия ми план със плач осуети.
В зори да бе, за мен би плакала Трезена,
сега умирам пак, ала опозорена.

Енона

Умирате?

Федра

Небе! Какъв ужасен ден!
Със своя син Тезей ще се яви пред мен!
Свидетелят, уви, на моята измяна,

ще наблюдава как с баща му съм засмяна,
но с натежала гръд от неизплакан плач,
пред който той стоя като жесток палач!
Тезеевата чест за да не помрачава,
дали ще премълчи каквото бе тогава?
Пред своя цар нима ще изрече лъжи?
Омразата към мен доколко ще сдържи?
Напразно би мълчал; срама си как да крия,
когато аз съвсем не съм като ония,
които на греха поддават се безспир,
ала не се червят и си живеят в мир.
Сама ще разглася за всичко без пощада!
О, сякаш всеки свод, стена или аркада
посочват вече кой в Трезена е злодей
и ще ме предадат веднага на Тезей.
Спасение за мен в живота вече няма,
нима да се умре е мъка тъй голяма?
Нещастникът не се страхува от смъртта.
Но споменът за мен какъв ще е в света?
Какво ще наследят децата ми? Позора?
Кръвта на Юпитер^[1] ги прави лични хора,
но въпреки това престъпните дела
на майка им за тях вещаят участ зла.
Треперя да не би и тях да съдят строго
с натякване, че аз съм прегрешила много.
Треперя да не би под тежкия товар
да си останат те без близък, без другар.

Енона

Безспорно ще е тъй, оплаквам ги и двете,
във злата им съдба уверена бъдете.
Ала защо натам ги тласкате сама?
Смъртта ви би била признание — нима
светът не би твърдял, че Федра гузна бяга
от среща със Тезей? Умирайки, веднага
признавате сама, че прав е Иполит —
за ваша сметка той ще бъде най-честит.

Какво ще кажа аз, като ви обвинява?
Безсилна бих била пред Иполит тогава.
Като го видя как празнува тържество,
какво ще сторя аз, кажете ми — какво?
Да бе ме изгорил сега небесен пламък!
Обичате ли пак това сърце от камък?
Какво изпитвате към него в тоя миг?

Федра

Чудовищен за мен е неговият лик.

Енона

Защо тогава той да чествува победа?
Не чакайте това объркана и бледа,
вдигнете първа глас, че е виновен той
А доказателства ще имате безброй:
и меча, който той за щастие забрави
във вашите ръце, и объркаността ви,
и най-подир това, че искахте сама
да бъде той изгнан от родната земя.

Федра

Да го очерня? Тъй невинен Иполит е!

Енона

Не искам друго аз, а само да мълчите.
Гризе ме съвестта; самата аз без страх
приела бих смъртта, но губя вас, разбрах,
пропусна ли това спасение едничко —
а вашия живот за мен стои над всичко.
Ще действам. А Тезей ще се ограничи
отново Иполит далеч да заточи.
Наказвайки дори, баща е пак бащата:
не би могъл Тезей да измени нещата,
и не бойте се, че той младежа би убил,
живота на сина за таткото е мил.
Каквото и да е, почтително ви моля

за вас да е закон Тезеевата воля
и за да се спаси честта ви от провал,
пожертвайте дори и съвестта без жал.
Но ето го Тезей.

Федра

Ах! Иполит! И вече
в очите му чета каквото ти предрече.
На теб ще поверя съдбата си сега,
сломена съм съвсем от ужас и тъга.

[1] По бащина линия Федра произхождала от самия Юпитер. ↑

ЧЕТВЪРТА ПОЯВА

Тезей, Федра, Иполит, Терамен, Енона

Тезей

Съдбата се смири и виждам вече дните
в прегръдките ви пак...

Федра

Тезей, ще похабите
прекрасните слова — уви, от тоя ден
не заслужавам аз да мислите за мен.
Ревнивата съдба честта ви злепостави,
не е достойна днес да тръгне с вас жена ви,
не е за мен звука на милата ви реч:
лицето си от вас ще крия надалеч.

ПЕТА ПОЯВА

Тезей, Иполит, Терамен

Тезей

Защо ме срещат тъй? Кажете ми веднага.

Иполит

Да обясни това на Федра се полага.
А моята молба дано да ви склони:
да ида във една от чуждите страни,
да бъде по-далеч от вашата съпруга
и с нея занапред да нямам среща друга.

Тезей

Сина ми — по-далеч от мен?

Иполит

Не исках аз
със нея среща — тук доведохте я с вас.
След туй, когато сам напуснахте Трезена,
със Арикия тя ми беше поверена:
задача моя бе да бдя над тях добре.
Но има ли сега какво да ме възпре?
Достатъчно бях тук; сред горската пътека
със жалки врагове изпробвах сили; нека
и по-достойна кръв да рукне най-подир
по копията ми, ръждясали във мир.
От мен по-млад сте бил, когато храбростта ви
със не един тиран успяла да се справи
и с не един злодей или ужасен змей;
на злото преследвач успешен бил Тезей,
край две морета мир осигурил и вече
пътували без страх кервани надалече;

отдъхнал Херкулес — отмяна му била
ръката на Тезей и нейните дела.
А аз живея все посредствено и бледо —
на тъй прочут баща съм неизвестно чедо!
Ще позволите ли и аз да вдигна меч?
Ако ли някой змей, макар и надалеч,
е оцелял от вас, безстрашие ще вложа
и ще ви донеса одраната му кожа
или загинал в бой със някой исполин,
ще убедя света, че съм Тезеев син.

Тезей

Какво да мисля аз? Небе, защо веднага
семејството ми тъй от мен самия бяга?
За всички щом съм тъй опасен, нежелан,
да бях останал там — в затвора, окован.
Единственият мой приятел грабна смело
омъжена жена; това опасно дело
осъждах, но по дълг отидох с Пейритой;
Епирският тиран (съпругът беше той)
във миг, когато спях, безпомощен ме хвана.
Оплаках Пейритой, захвърлен от тирана
между чудовища, които всеки ден
се хранят със кръвта на хора, взети в плен.
Затворен в пещера, не виждах аз небето;
край ада е това подземие проклето.
Едва след половин година най-подир
измъкнах се отдам. Тирана на Епир
възнаградих със смърт — плътта му да нахрани
чудовищата зли, от него насъбрани.
И щом пристигам тук, щастлив и окрилен,
при съществата, най-обичани от мен,
когато излетя от мрачната си клетка
самата ми душа при тая мила гледка,
какво да видя тук — жена ми, моя син
прегръдките ми все отбягват до един;
и стреснат от това, че стряскам всички хора,

неволно пожелах да бъда пак в затвора.
От Федра чух, че съм обиден, но не знам
виновника. Нима не е наказан? Срам!
Със подвизи спасих от зло Елада цяла,
нима на моя враг убежище е дала?
Мълчете! Моя син — нима и той можа
да крие врагове? Кое не е лъжа?
Не мога да стоя в минути като тия —
злодейство и злодей ще трябва да открия.
Да каже Федра смут защо я бе обзел.

ШЕСТА ПОЯВА

Иполит, Терамен

Иполит

Смрази ме. И каква бе неговата цел?
А Федра? Тя в страстта гори, като залюби.
С признание нима сама ще се погуби?
Какво ли царят би направил? Любовта
като ужасен враг в дома му връхлетя.
А аз? Та любовта, която ме изгаря,
ще предизвика гняв неукротим у царя.
Предчувствие тежи на моите гърди.
Ала невинността накрай ще победи;
сега ще търся аз със блага реч защита
за своята любов, че може да опита
баща ми разгневен да я възпре без жал,
но с цялата си власт не би й повлиял.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА ПОЯВА

Тезей, Енона

Тезей

Какво? Един злодей посяга на честта ми
и той е моя син! Баща си да измами!
Преследваш ме, съдба, със гняв немилостив!
Не знам къде съм аз! Не знам защо съм жив!
О нежност! Доброта, с какво ти се отвърща!
Преследва ме навред прокоба всемогъща!
Престъпната си страст да удовлетвори,
не се поколебал да вдигне меч дори!
Познах го, тоя меч! О мъка несравнима!...
За по-достойна цел от мене той го има...
Учудва ме това, че Федра е могла
да премълчи пред мен такава дързост зла!
Нима ще го щади, та тъй се колебае?

Енона

Баща му тя щади — загадката в това е.
Разтърсена от срам пред дръзкия младеж,
във нея поглед впил с неугасим копнеж,
смъртта поиска тя, съгледах как угасна
в очите ѝ лъчът от светлина прекрасна.
Видях издигнат меч, изтичах между тях,
за вашата любов да я спася успях;
оплаквайки и вас с царицата ни млада,
на мен се падна дял да кажа колко страда.

Тезей

Подлецът! Не успя да скрие, че е блед.
Трепереше, макар да беше смел наглед.
Не се зарадва той — съгледах отдалече;

целувката му с хлад възторга ми пресече.
А откога така изгаря го страстта?
Не се ли прояви в Атина още тя?

Енона

Царицата нали враждебна се показа?
Разбирате защо бе нейната омраза.

Тезей

И във Трезена пак избухна тоя плам?

Енона

Описах ви, царю, докрай каквото знам.
Но Федра се топи от мъка и обида,
та позволете пак при нея да отида.

ВТОРА ПОЯВА

Тезей, Иполит

Тезей

Ах, ето го. С такъв достоен вид е той,
че кой не би го взел за истински герой?
Защо се случва тъй, че над престъпно чело
лъчът на доблестта се появява смело?
Защо по някой знак на хорските лица
не си личи какви са техните сърца?

Иполит

Да ви задам въпрос почтително ви моля:
защо тежи над вас безименна неволя?
Не мога ли в това да бъда посветен?

Тезей

Подлецо, как посмя да се явиш пред мен?
Чудовище си ти, като едно от тия,
които аз едва насмогнах да избия,
покварено дотам сърцето ти било,
че ти посегна чак към бащино легло,
а смееш след това да идваш тук, където
за твоя страшен грях крещи дори небето!
Защо не се укри далече, в някой кът,
където за насам да не познават път!
Изменнико, върви! За тебе прошка няма!
Недей притурва гняв със дързост тъй голяма;
достатъчен позор светът ми завеща —
това, че на такъв престъпник съм баща,
не бих желал сега смъртта на твар такава
с петно да помрачи геройската ми слава.
Върви! Ако не ти харесва участта

на всеки, който аз премахнах от света,
пази се ни веднъж кракът ти да не стъпи
под тия небеса, които са ми скъпи.
Върви, ти казвам. Тъй омразен звяр си ти —
земите ми от теб веднага очисти!
А ти, Нептун могъщ, спомни си, че когато
очистих твоя бряг от шайките сърцато,
в отплата обеща, че ще осъществиш
каквото най-напред поискам. Ето, виж:
в затвора издържах със твърдост упорита,
ала не призовах мощта ти за защита,
като скъперник стар я пазех във запас,
за по-достойна цел я определях аз.
Сега ме чуй: за мъст сърцето ми зове те.
Презрянния злодей предавам ти в ръцете,
в кръвта му удави престъпния копнеж,
жесток бъди — на мен утеха да дадеш.

Иполит

Та Федра, значи, мен пред вас е обвинила!
Пред тъй голяма злост загубвам сетна сила...
Да вярвам ли сега на своите уши?
Немея, тази вест гласа ми задуши.

Тезей

Очаквал си, нали, че Федра ще немее,
за да не разбере престъпника къде е.
Ала за да е тъй, защо не си прибра
оръжието? То е улика добра.
Или като венец на твоята поквара
да млъкне с тоя меч защо не я накара?

Иполит

Със право възмутен от тоя удар зъл,
във истината щит да диря бих могъл,
ала ще премълча една зловеща тайна —
мълча заради вас, от обич всеотдайна.

Но не търсете сам за себе си тъга,
какъв съм, по-добре спомнете си сега.
Големият злодей започва с малка грешка,
след нея идва ред и на простъпка тежка,
престъпникът така напредва като сляп
към престъпление етап подир етап,
а пък не би могла една невинност блага
към крайно зли дела да полети веднага;
порядъчен човек в един-единствен ден
не би могъл в злодей да бъде променен.
От амазонка бях възпитан в строги нрави
и си останах тя какъвто ме направи.
Известният мъдрец Питей подир това
добре ме просвети със своите слова.
Не си приписвам сам почтеност несравнима,
ала поне едно предимство в мене има —
че аз не ставам роб на мъжката си плът,
че мразя тъкмо туй, в което ме винят.
Познават Иполит такъв навред в Елада:
за добродетелта готов е да пострада,
до грубост стига чак, ала по чистота
сърцето му сега е първо на света.
И да се каже днес, че след като отдавна...

Тезей

Та тъкмо за това вината ти е явна.
Защо си бил студен, разбра се най-подир:
че Федра е била единствен твой кумир —
безсрамно закопнял за моята съпруга,
със безразличие си гледал всяка друга.

Иполит

Не, татко, чак до днес не издържах такъв
и мене ме обзе любовен порив пръв,
действителната си вина ще ви открия:
обичам, да! За мен е скъпа Арикия
и зная, че с това престъпих ваш запрет,

но от такъв копнеж изцяло бях обзет,
че днес от все сърце, доколкото умея,
въздишам и горя единствено за нея.

Тезей

Обичаш нея? Не, това е пак лъжа:
вината със вина да скриеш не можа.

Иполит

Шест месеца страна от нея, но накрая
реших да дойда днес при вас — да ви призная...
От страшна грешка как да ви спася, не знам!
Ако е нужно — да, и клетва ще ви дам!
В какво да се кълна? Сърцето ме съветва...

Тезей

Злодеят с лекота би дал лъжлива клетва.
Млъкни и престани да дразниш моя слух,
щом няма изход друг лъжливия ти дух.

Иполит

Духът ми според вас съвсем осакатен е,
но Федра и до днес не мисли тъй за мене.

Тезей

Не ме вбесявай пак с безочие сега!

Иполит

Ще тръгвам. Но къде, кажете, и кога?

Тезей

Отвъд колоните на Херкулес^[1] не стига.
Отивай по-далеч със своята квадрига.

Иполит

Във най-ужасен грях напразно набеден,
къде ли бих открил приятели за мен?

Тезей

Приятели за теб ще бъдат само тези,
които нямат чест — коварни главорези,
преследвани навред, където грее Феб,
достойни за такъв престъпник като теб.

Иполит

В прелюбодейство все ми сочите вината.
Ще замълча. Но знам, добре ви е позната
на Федра майката^[2]. С това ѝ потекло
в кръвта на Федра бих съзрял такова зло...

Тезей

Какво? Нима дотам си се забравил вече?
За сетен път: върви оттука надалече,
веднага се махни, не чакай с гняв голям
от родната земя да те изтръгна сам!

[1] Херкулесови колони наричали в древността Гибралтарския пролив, на чиито брегове се извисяват две скали, поставени (според преданието) от Херкулес. ↑

[2] Иполит намеква за противоестествената връзка на Федрината майка Пазифая с бика, който бил изпратен при нея от Нептун. От тази връзка се родил Минотавър. ↑

ТРЕТА ПОЯВА

Тезей

Тезей

Негоднико, вървиш към гибел несъмнена!
Нептун ме чу и щом излезеш от Трезена,
ще те унищожи. Недей забравя ти,
че бог върви след теб и ще ти отмъсти.
Обичах те; дори след страшната простъпка
усещах в тоя миг, че ме разтърсва тръпка.
Но всичко туй е плод на твоята ръка.
Та кой баща е бил опозорен така!
Видяхте, богове, съдбата ми сурова —
от мен ли се роди изчадие такова!

ЧЕТВЪРТА ПОЯВА

Тезей, Федра

Федра

Тревога ме обзе и ето ме при вас:
достигна чак до мен суровият ви глас,
заплахата дано не сте осъществили.
С молба дойдох при вас, останала без сили:
щадете своя род във тоя тежък миг,
не бих желала аз да чуя жален вик,
спасете ме поне от мисълта горчива,
че бащина ръка заради мен убива.

Тезей

Престъпникът отгук излезе жив и здрав,
ала ще го срази наскоро моя гняв.
Божествена ръка го дебне край Трезена,
Нептун е обещал и ще сте отмъстена!

Федра

Нептун е обещал! Нима чрез тоя бог...

Тезей

Не искайте от мен да съм по-малко строг!
С гнева ми справедлив нима не сте съгласна?
Разказвайте сега за тази страст опасна,
та с порива за мъст да не остана сам.
С престъпния си бяс достигна той дотам,
че клевети за вас си позволи да каже,
в лъжа ви обвини и ми подхвърли даже,
че криел луд копнеж във своите гърди
към Арикия.

Федра

Как?

Тезей

Пред мен го потвърди,
лъжеца му с лъжец, но аз поставих точка
и чакам от Нептун разплата без отсрочка.
Сега ще навестя олтара му свещен,
за да си спомни пак дължимото на мен.

ПЕТА ПОЯВА

Федра

Федра

Отиде си. Какво откритие, което
разпалва огън стар, непотушен в сърцето!
Какъв внезапен гръм! Каква ужасна вест!
Летях да го спася от жребия злочест,
не ме възпря дори Енона, бях обзета
от угризения за участта му клета...
Догде ли бих била отведена от тях?
Не знам дали не бих признала своя грях,
не бих търпяла смърт заради мен самата,
но ме пресече тъй внезапно новината...
За друга Иполит не бил така студен!
За Арикия той копнеел! Страшен ден!
Когато аз едва задържах своя пламък,
стоеше той пред мен като бездушен камък
и мислех: овладял е порива могъщ,
към целия ни пол е все един и същ...
Но друга е могла да вдъхне нежност в него
и тъй от мене тя завинаги отне го!
А може би влюбчив е той, но с лекота
отблъсна само мен единствена в света!
А бързах със добро мъстта да изпреваря!

ШЕСТА ПОЯВА

Федра, Енона

Федра

Да знаеше какво узнах сега от царя!

Енона

Не знам, ала дотук довякох се едвам.
Уплаших се, че тъй избързахте насам.
Каква ви е целта, тревожех се, защото...

Федра

Съперница била причината на злото!

Енона

Какво?

Федра

Обикнал бил, но друга, Иполит.
Изглеждаше ми враг безкрайно упорит,
внимание, молби пред него не успяха,
същински тигър бе, поглеждах го с уплаха,
а бил е обуздан и покорен съвсем
от Арикия. Как това да разберем!

Енона

От Арикия!

Федра

Ах! Не знаех аз, че има
такъв болезнен бяс и мъка несравнима!
Та всички часове на ужас, на печал,
на угризения и тежкият ми дял

с несподелен копнеж да бодърствам във треска
са нищо пред това, което чувствам днеска.
Обичат се! Защо да я предпочете!
Кога за първи път са се видели те?
Такава среща бе за мен невероятна!
Не знаеше ли ти? Защо не ми загатна?
И често ли така се виждат? Говори!
Разхождат ли се те из гъстите гори?
Уви, могли са те да бъдат често двама!
Във тяхната любов престъпен порив няма.
без чувство на вина се виждали безспир
и всяко утро те посрещали във мир!
А аз, неволен враг на цялата природа,
се криех в тъмнина, далеч от небосвода,
да вярвам смеех аз в единствен бог — смъртта,
надеявах се накрай да ме избави тя,
със сълзи и със жлъч засицах глад и жажда...
И в мъката надзор понеже ме огражда,
не можех и на плач дари да се отдам
и винаги нащрек поплаквах си едвам,
тревогите си крих под външност достолепна
и в тежка мъка бях наглед великолепна.

Енона

Какво ще имат те? Отвъд морето чак
ще бъде скоро той.

Федра

Ще се обичат пак!

Макар че в тоя миг за мен настъпва краят,
о, страшна мисъл — те за Федра пак нехаят!
Макар и той да бе изгнан в далечен кът,
във вечна вярност те отново се кълнат...
Обидно е за мен, че те са неделими!
Защо ще го търпя! Енона, помогни ми.
За да я отстраня, от царя бих могла
да искам тоя път за нея участ зла,

при целия ѝ род на смърт ще я изпратя —
вината да дели с бунтовните си братя!
От ревност бих могла да стигна и дотам...
Каква говоря аз? Какъв е тоя срам?
Ще искам от Тезей да отмъсти на нея!
Съпругът ми е жив, а аз за друг копнея!
Такъв голям позор нима ще понеса?
От ужас съм почти с нащръкнала коса!
Злината ми сега надхвърля всяка мярка;
на своите дела не съм ли господарка?
Като в кошмар дойдох и до убийство чак,
ала невинна кръв да лея искам пак.
Нещастница! И как живея още? Ето
че слънцето над мен сияе на небето —
а как ще гледам аз към неговия лик?
Родоначалник мой е онзи най-велик
от всички богове, когото всеки тачи,
и педя моят крак не може да прекрачи —
навред ме вижда той, за бягство няма път.
Къде да се спася? Във ада пък, твърдят,
е моят стар баща със урна във ръката
и с нея съди той на смъртните делата.^[1]
Като че виждам как ще бъде ужасен
от дъщеря си, щом със трепет чуе мен:
такива зли дела до днес не знае ада,
какво ли, татко мой, в отплата ми се пада?
Ще бъдеш сам палач на тази дъщеря,
която приживе в престъпна жар горя.
Прости ми: бог жесток да страдам ме наказва,
семеяството ти той преследва със омраза.
Уви, срамът навред ме следва, но с какви
облаги ме дари злодейството? Уви,
не се възползвах аз от нищо, след което
умирам със печал, с терзания в сърцето.

Енона

Не бива на скръбта да давате простор,

а вижте всичко туй със по-различен взор.
Обичате. Но кой е победил съдбата?
Повлича ви властта на сила всепризната.
Та само вас ли тъй е покорила тя?
И кой не е признал мощта на любовта?
Човек е слаб. Но щом сте смъртна, приежете
на смъртна участта. Дори и боговете,
които на Олимп навъсени стоят,
нима не сторват грях и те по някой път?
Макар че гони с гръм простъпките човешки,
заради любовта и Зевс допуска грешки.

Федра

Какво? Какъв съвет да ми дадеш посмя?
Защо ме мъчиш тъй? Нещастнице, няма
не виждаш, че докрай надеждата отне ми?
Желаех да умра, но с плачове големи
попречи ми, внуши ми хиляди неща.
Отбягнах Иполит, но ти ме увеща
на среща с край злочест. А как посмя, кажи ми,
да го наклеветиш със думи непростими?
Заради теб смъртта го дебне може би.
Безумният баща дали не го уби?
Оттука се махни, чудовище презряно!
Ще срещна гибелта сама. Дано по-рано
небето за това добре да ти плати.
Със своята съдба да бъдеш пример ти
за всички като теб, които със съвети
подхранват суета у господари клетки,
и за да угодят на слабата им плът,
към престъпление пред тях прокарват път!
Омразни подлеци, небесен гняв ви праща
във дар на оня цар, с когото се разплаща!

Енона, (сама)

Направих всичко аз за нея, а каква
награда имам днес! Заслужих си това!

[1] Според преданието Минос след смъртта си станал съдия в царството на мъртвите и определял наказанията за сенките на престъпниците. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА ПОЯВА

Иполит, Арикия, Исмена

Арикия

Нима дори изгнан, оставяте докряя
баща си заблуден? За него скъп сте, зная.
А сълзите ми? Щом приемате вестта,
че ще се разделим с такава лекота,
отивайте, макар че Арикия плаче!
Спасявайте поне живота си обаче!
Бранете си честта от злите клевети,
та отказ от мъстта Тезей да възвести.
Но бързо — часове броени ви остават.
Защо мълчите тъй, като ви обвиняват?
Кажете на Тезей.

Иполит

Та аз не съм мълчал.
Но как да опетня честта му с тая кал?
Нима докряя чак да му разкажа смело,
та срам да наведе Тезеевото чело?
Сърцето ми можа да сподели това
единствено със вас и всички божества.
Споделям с вас дори и тайни като тия,
които бих желал от себе си да скрия.
Но щом го доверих, пазете го добре —
изреченото тук в забрава да умре,
на вашата уста съвсем не подобава
пред друг да изрече история такава.
А справедливостта на богове добри
и нашата съдба накрай ще озари.
Каквото те решат, закон неотменим е
и Федра ще умре с опозорено име.

Единствено това изисквам аз от вас.
А другото сама решете в тоя час.
Повтарям, отсека не сте робиня вече.
Сберете смелост, с мен елате надалече
от тези занаяд прокълнати места,
където няма кът за добродетелта.
Използвайте добре моменти като тия —
изгонването ми създаде бъркотия;
нали посочен бях над вас да бдя добре,
та няма кой сега по пътя да ви спре.
Във нашите ръце ще има силна карта:
съюзници добри — например Аргос, Спарта,
протягат ни ръце; да се сдружим със тях,
не бива Федра, след като извърши грях,
да ни лиши с успех от бащин трон и слава
и нашите блага на своя син да дава.
Да не пропускаме възможността добра.
Нима ви плаши тя? Защо? Какво ви спря?
Заради вас реших да почваме двубоя:
защо гасите с лед горещината моя?
Боите ли се с мен от грижи и тегла?

Арикия

В изгнание със вас охотно бих дошла!
Край вас като до днес със радост бих живяла
далече от света дори и вечност цяла!
Но щом побягна с вас във тоя миг, нима
честта си аз не бих погубила сама?
Разбирам, че без страх пред критика най-строга
от вашия баща да се изтръгна мога:
за мене той не бе баща, а само враг,
да бягаш от тиран не е позорен бяг,
но с вашата любов променят се нещата...

Иполит

Честта ви бе за мен и ще остане свята.
Но замисълът мой за бягство беше друг:

да тръгнете оттук със вашия съпруг.
В нещастieto сме свободни — няма сила,
която брака наш различно би решила.
А брачния съюз ще сключим без обряд.
Край главната врата на тоя древен град,
до гробници безброй, обгърнат в свежа шума,
е храмът, посветен на дадената дума.
Не смее никой там да се кълне в лъжа,
клетвопрестъпник жив да влезе не можа,
защото, щом с лъжа на ум прекрачи прага,
от неотменна смърт загива там веднага.
Та тъкмо тоя храм, за да се закълнем
във вечна обич с вас, подхожда ни съвсем
и неговия бог ще вземем за свидетел;
не би отказал той на чиста добродетел
да служи за баща; а аз ще призова
Диана и дори Юнона след това
и всички богове ще бъдат там накрая,
за да обезпечат каквото обещава.

Арикия

Но царят иде. Сам вървете. По-добре
със него да поспра, за да не подозре,
че ще избягам с вас. Сега не се бавете,
но пътя аз не знам — водач ми оставете.

ВТОРА ПОЯВА

Тезей, Арикия, Исмена

Тезей

О богове! Къде е правдата? Безспир
ще търся, та дано я чуя най-подир.

Арикия

Нещата пригответи за бягството, Исмена.

ТРЕТА ПОЯВА

Тезей, Арикия

Тезей

Какво ви е? Защо изглеждате смутена?
А Иполит защо при вас се появи?

Арикия

Сбогуваше се с мен завинаги, уви.

Тезей

Пред вас се преклони това бунтовно чело
и първата му страст ще бъде ваше дело.

Арикия

Да крия няма как — признавам, че сте прав.
Не ви е наследил по безпричинен гняв
и в моето лице престъпник не открива.

Тезей

Кълне ви се в любов и вие сте щастлива?
Не вярвайте докрай на клетвите безброй,
че и на други тъй кълне се често той.

Арикия

Нима?

Тезей

И аз дори успях да забележа.
А как търпите вий във любовта дележа?

Арикия

А как търпите вий подобна клевета

да помрачи живот, изпълнен с красота?
До днеска своя син не сте ли преценили?
Не виждате ли где се крият тъмни сили?
Ликът му докога за вас ще бъде скрит,
когато всеки тук почита Иполит?
Не давайте ухо на подлата измама
и поправете сам неправдата голяма;
че строгото небе нарочно би могло
да вземе присърце проклятието зло:
наказва често то желаниа такива,
като осъществи молбата нечестива.

Тезей

Напразно в тоя миг го браните от мен
със поглед, от любов напълно заслепен.
Свидетели съвсем непогрешими има
и сам съгледах плач от скръб неутешима.

Арикия

Пазете се, царю, до днеска с лекота
чудовища безброй сразихте по света,
ала остава пак едно — и то голямо...
Синът ви ме закле да спра дотука само,
ще удържа докрай свещения обет,
остава ми едно във тоя час проклет —
да съм далеч от вас, от дворцовата стража
и от съблазънта за всичко да разкажа.

ЧЕТВЪРТА ПОЯВА

Тезей

Тезей

Какво намеква тя? С каква незнайна цел
пред мене да мълчи синът ми я заклел?
Дали в измама те потърсиха защита?
Не е ли всичко плод на уговорка скрита?
Ала защо гневът ми стихва в тоя миг
и сякаш че ехти в гърдта ми жален вик?
Необяснима скръб притиска ме на трона.
Ще бъде най-добре да чуем пак Енона.
Свидетелят нали е тя — и никой друг.
Войници, подир миг Енона да е тук.

ПЕТА ПОЯВА

Тезей, Панопа

Панопа

Царю, не знам защо с царицата така е,
но ме уплаши тя — в очите ѝ блуждае
и отчаяние, и неизказан страх,
на нейното лице мъртвешки цвят видях.
Прогонена била Енона, след което
старицата със плач се хвърлила в морето.
Беда, царю! Не знам какво я причини,
но скриха я от нас жестоките вълни.

Тезей

Какво?

Панопа

След тая смърт царицата обаче
не се успокои, а по-безумно плаче.
Понякога за миг, за да смекчи скръбта,
към своите деца посяга нежно тя,
Прегръща ги със плач, но след това отново,
със ужас във очи, отблъсва ги сурово;
пристъпва все без цел отбягва светлина
и никого от нас, изглежда, не позна;
трикратно се зае да пише, но писмата
и трите пъти с плач прекъсна тя самата.
Сега да види вас ще бъде най-добре.

Тезей

Енона — мъртва! Как? А Федра да умре
желае! Моя син повикайте веднага —
да чуя всичко пак, но без да се отлага!

(Сам.)

Нептуне, отложи желаното от мен;
сега бих предпочел да съм неотмъстен.
Подведен сякаш бях — съвсем неоправдано
възмездие чрез теб измолих твърде рано.
Ами ако сина ми вече е убит?...

ШЕСТА ПОЯВА

Тезей, Терамен

Тезей

Защо си сам? Какво направи с Иполит?
На теб го поверих от малък, Терамене,
Ала защо със плач явяваш се пред мене?
Къде е моя син?

Терамен

Напразна грижа — тя
премного закъсня! Отне ни го смъртта.

Тезей

О, богове!

Терамен

Видях смъртта на най-добрия
и най-невинния — не бива туй да скрия.

Тезей

Синът ми е умрял! Ръка му бях прострял,
а строги богове отнеха го без жал!
От що — от гръм ли бе смъртта му причинена?

Терамен

Оставихме зад нас вратите на Трезена;
в квадригата си той стоеше занемял,
бойците му и те, изпълнени с печал,
го следваха натам — по пътя към Микена.
Обронил бе глава, от мисъл уморена,
а чудните коне, които всеки път
съм виждал като гръм в полята да летят,

с наведени глави пристъпваха полека,
като че ли и те скърбяха със човека,
Но ужасяващ вик от морските вълни
лицата ни от страх внезапно вкамени
и сякаш че под нас земята се разтвори —
от нея на рева отекна повик втори.
Страхотен бе — за миг дъха ни той отне,
настръхна гривата на всичките коне.
Откакто чух вика, едва успях да мигна
и водна планина в морето се надигна,
към нас се устреми и всеки онемя:
изскочи на брега чудовищна ламя.
Снабдена бе с рога главата страховита;
изцяло тази твар със броня бе покрита
от яки люспи — бе невиждан, хищен бик;
брегът замря от страх пред мощния му вик,
когато замуча зловещо и размаха
рогата си към нас с убийствена заплаха.
И въздух, и земя потръпнаха от страх,
смразеното море се дръпна с порив плах
и всичко хукна в бяг, дори самите ние —
побърза всеки с вик във храма да се скрие,
Единствен Иполит се спря — показа той,
че е достоен син на тъй прочут герой,
оръжие заби в корема на ламята
и тя с ужасен рев от болки се замята,
до спрените коне се отъркаля чак,
пред техните нозе страхотно зина пак,
от хищната уста, със черна кръв обляна,
изригна пламък, дим и задушлива пяна.
Изплашени до смърт, конете тоя път
не чуваха какво ги карат и зоват,
не смогна Иполит да ги възпре със нещо,
покрити с пяна, те зацвилиха зловещо,
а казват, че дори подтиквани били
от неизвестен бог със огнени стрели.
До острите скали страхът им ги докара,

разчупи се оста и сякаш в надпревара
отломъци безброй политнаха навред;
самият Иполит, неустрашим, но блед,
във походите бе оплетен и съборен
Простете: тоя миг, от думите повторен,
не мога да търпя, жесток е той за мен.
Видях, царю, видях сина ви повален
и влачен от коне, които сам отгледа;
като че всеки кон надбягваше съседа
и тялото му бе разкъсано съвсем.
Безсилни тоя впряг безумен да възпрем,
видяхме лудостта накрай да стихва — ето,
конете спряха чак при гробниците, гдето
предците му лежат; изтичах с плач натам,
бойците му — след мен; със ужас най-голям
съгледах как кръвта е текла в дيريا прясна
и как лежи в праха косата му прекрасна.
Пристигнах, викнах го; простря към мен ръка,
погледна ме за миг и зашептя така:
„Небето ми отне живота без причина,
над Арикия бди, когато аз загина.
Ако се съжали баща ми някой ден
над клетия си син, лъжливо обвинен,
за да даде покой на сянката ми, нека
да стори участта на Арикия лека,
да ѝ възвърне...“ Той издъхна при това,
видях, че стискам труп със смазана глава;
когато боговете се разгневят, така е —
не би могъл баща му да го разпознае.^[1]

Тезей

О, сине мой! Нали надежда моя бе!
И сам си я отнех чрез строгото небе!
За тебе чак до смърт да страдам ми остава!

Терамен

И Арикия там се появи тогава:

към оня древен храм отивала, уви,
за свой любим съпруг за да го обяви.
И тя видя кръвта по сухата тревица,
видя (о, гледка зла за взор на годеница!)
трупа на Иполит и сякаш пожела
да не повярва в миг на истината зла.
Любимия герой в трупа не бе открила
и викна Иполит с неукротима сила,
но после проумя, че той е — няма спор —
и с тъжен укор впи в небето своя взор,
догдето най-подир без дъх, мъртвешки хладна,
към кървавия труп се спусна и припадна.
Исмена с нея бе. Исмена с плач сега
я връща към живот, по-точно към тъга.
А аз дойдох при вас със тая тъжна роля:
да ви предам каква е сетната му воля,
понеже обещах на младия герой,
че ще ви съобщя какво е казал той...
Но смъртният му враг насам се приближава.

[1] Боало свидетелствува, че най-силните моменти от разказа на Терамен били аплодирани от публиката при всяко представление без изключение. ↑

СЕДМА ПОЯВА

Тезей, Федра, Терамен, Панона, стража

Тезей

Синът ми е умрял — ликувайте тогава!
Ах! Колко се боя! Какъв въпрос безспир
жестоко ме гнети, напразно търся мир!
Желанието ви се сбъдна — той загина,
със право може би или пък без причина...
Но хайде, бих приел, че имал е вина —
нали е обвинен от моята жена.
Смъртта му и така за мен е тежко бреме,
разкритието би могло да ми отнеме
разсъдъка докрай, ала не би могло
да върне моя син под бащино крило.
Далеч от вас, далеч оттука ще замина,
ще бягам надалеч от страшната картина
на неговата смърт, ще се усамотя,
тревожен и сломен изгнаник от света.
Та всичко, всичко тук скръбта ми утежнява,
измъчва ме дори голямата ми слава:
по-лесно бих се скрил, ако не бях прочут,
Олимп над мене бди, но ми докара смут,
към боговете гняв сърцето ми изпитва,
не бих ги затруднил с безмислена молитва —
коя ли добрина сега ще възмезди
това, което те ми грабнаха преди?

Федра

Не бива тъй, Тезей, да се мълчи докрая.
Сина ви дължна съм сега да оправдая.
Не е виновен той.

Тезей

Напълно съм сломен!
Но как? Заради вас осъден бе от мен!
Жестока твар, нима подир злина такава...

Федра

Изслушайте ме: знам, че малко ми остава.
Самата аз посмях със нечестив копнеж
да гледам тоя чист, почитителен младеж.
В престъпната любов небето ме въвлече.
Енона се зае с останалото вече.
От страх, че Иполит ще ви осведоми
за туй, което с жар му казахме сами,
с голяма подлост тя използва слабостта ми,
очерни Иполит и дръзко ви измами.
Изгонена от мен, наказва се сама —
удави се далеч от родната земя.
А аз веднага бих забила в мен кинжала,
но подлата лъжа не бях опровергала,
невинния би бил докрай заподозрян,
затуй по-бавен път от мене бе избран:
отрова взех. Изпих достатъчно от нея.
Донесена е тя в Атина от Медея^[1]
и зная, няма път за връщане назад:
във моето сърце нахлува странен хлад,
мъгла закри мъжа, за който е обида
присъствието ми, но аз ще си отида —
усещам как смъртта ме грабва и в света,
от мене опетнен, настъпва чистота.

Панопя

Умира тя, царю!

Тезей

За низост тъй голяма
и спомен бих желал в душите ни да няма!
А беше Иполит наследник мой един!

Да смесим плач с кръвта на клетия ми син!
Остава ми сега единствена задача:
Останките му днес с целувки да оплача
и да го почета — по доблест и по сан.
За да успокоя духа му изтерзан,
не виждам по-добри възможности от тая:
любимата му днес за щерка да призная!

[1] Вълшебницата Медея, за която се оженил Егей, го увещавала да даде от нейната отрова на Тезей по време на един пир. ↑

Издание:

Пиер Корней, Жан Расин
Френски театър на класицизма

Пиер Корней: Илюзията. Сид
Жан Расин: Андромаха. Британик. Федра

Превел от френски: Пенчо Симов
Народна култура, София, 1974
Редактор: Марко Ганчев
Художник: Иван Кьосев
Художник-редактор: Васил Йончев
Техн. редактор: Радка Пеловска
Коректори: Йорданка Киркова, Лидия Стоянова
Дадена за набор: 30.V.1974 г.
Подписана за печат: октомври 1974 г.
Излязла от печат: ноември 1974 г.
Печатни коли 25.
Издателски коли 19.
Цена 2,82 лв.
ДПК „Димитър Благоев“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.